

Leksik mjesnog govora Preloga

Vlahek, Lucija

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:473864>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-19**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

Lucija Vlahek

LEKSIK MJESNOG GOVORA PRELOGA

Završni rad

Čakovec, srpanj, 2024.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

Lucija Vlahek

LEKSIK MJESNOG GOVORA PRELOGA

Završni rad

Mentor rada:

Prof. dr. sc. Đuro Blažeka

Čakovec, srpanj, 2024.

Izjavljujem da je moj završni rad izvorni rezultat mojeg rada te da se u izradi istoga nisam koristila drugim izvorima osim onih koji su u njemu navedeni.

(vlastoručni potpis studenta)

Sažetak

Završni rad “Leksik mjesnog govora Preloga” u uvodnom dijelu sadrži kratak osvrt na sam grad Prelog, njegov geografski položaj i stanovništvo. Osim toga, ukratko je opisana povijest Preloga kao i neke njegove znamenitosti i zanimljivosti. Tu je uvršten i intervju proveden sa dvije preloškom bake o tome kako se nekad živjelo u Prelogu.

Drugi dio ovog rada je riječnik preloškog govora iz svakodnevnog života. Riječnik sadrži oko 150 riječi poredanih po abecednom redu. Svaka riječ ima označeno koja je to vrsta riječi, te ukoliko je imenica ima označen i rod. Također napisano je i značenje riječi na standardnom hrvatskom jeziku kao i primjer upotrebe te riječi.

Prikupljajući kajkavske riječi ujedno sam i proučavala povijest svoga grada te saznala da Prelog ima dosta dugu i zanimljivu povijest. Od sela razvio se u poveći grad koji svakim danom sve više raste i sve se više razvija.

Ključne riječi: Kajkavština, Prelog, povijest, znamenitosti, rječnik

SADRŽAJ

Uvod	1
1. O gradu Prelogu	2
1.1. <i>Podrijetlo imena</i>	2
1.2. <i>Zemljopisni položaj</i>	2
1.3. <i>Demografske značajke</i>	2
1.4. <i>Gospodarstvo</i>	3
2. Školstvo	4
2.1. <i>Srednja škola Prelog</i>	4
2.2. <i>Osnovna škola Prelog</i>	4
2.3. <i>Dječji vrtić Fijolica</i>	5
2.4. <i>Dječji vrtić "Vesela loptica"</i>	6
3. Kultura	6
3.1. <i>Crkva sv. Jakoba</i>	6
3.2. <i>Muzej Croata insulanus grada Preloga</i>	6
3.3. <i>Knjižnica i čitaonica grada Preloga</i>	7
3.4. <i>Nautički turizam</i>	7
3.5. <i>Manifestacije i događaji</i>	7
4. Legenda o pesjaneku	8
5. Kak je negda bilo	9
6. Leksik mjesnog govora Preloga	12
Zaključak	19
Literatura	20

Uvod

Svako mjesto trebalo bi se dičiti, između ostalog, svojim jezikom odnosno narječjem koje se u tom mjestu koristi. No, je li to uistinu tako? Na žalost, u današnje vrijeme gubi se mjesni govor. Mladi ljudi i djeca više ne prepoznaju neke stare riječi jer sve više upotrebljavaju standardni jezik. U Prelogu ima jako puno doseljenika iz drugih dijelova Hrvatske koji govore nekim drugim narječjem pa se i na taj način gubi naš preloški jezik. Osim toga, sve je više prisutan “internetski sleng” kod mladih, to jest govor u skraćenicama najčešće engleskog jezika.

Upravo takve promjene potaknule su me na razmišljanje o riječima koje su specifične baš za grad Prelog te sam, uz poticaj prof.dr.sc. Đure Blažeka, odlučila pisati završni rad na temu mjesnog govora grada Preloga.

Sakupljajući riječi i kroz intervju sa starijom gospođom primjetila sam koliko preloških riječi i fraza zapravo i sama nisam nikad čula. Smatram da je velika šteta da takve riječi izumiru jer su ona blago našega grada.

Stoga sam ponosna što sam imala prilike pisati završni rad baš na tu temu, upoznati Prelog još dublje nego sam ga poznavala i naučiti neke nove stare riječi.

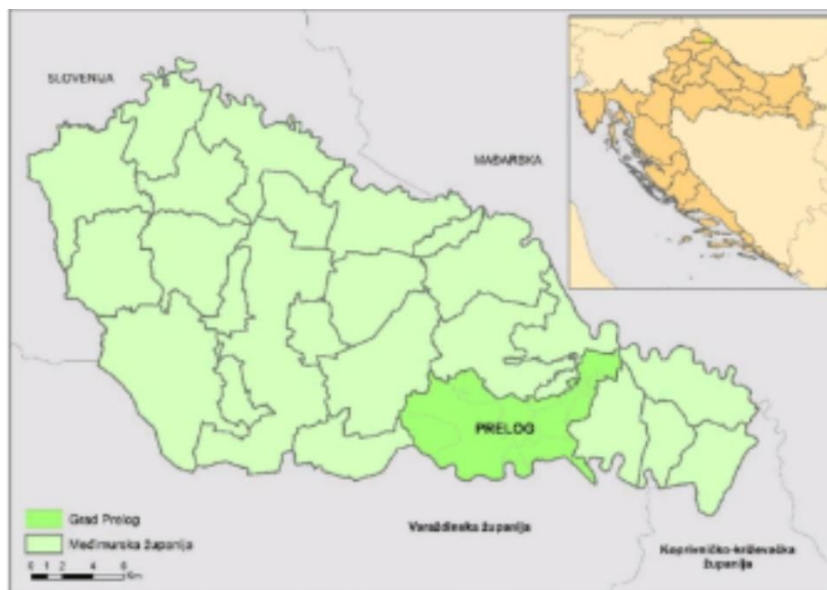
1. O gradu Prelogu

1.1. Podrijetlo imena

Prelog je dobio ime po hrvatskoj riječi “vlak”, odnosno kajkavskim riječima “vleči”, “vlačiti”, “prevlačiti”. Ime je uvjetovano činjenicom da je Prelog oduvijek bio tranzitno pristanište i prijelaz preko rijeke Drave. Ime “Prelog” je prvi put spomenuto u pisanom obliku 1264. godine u povelji bana Rolanda od Ratolda. Svake godine, 06. prosinca, Preložani obilježavaju Dan grada u spomen na to prvo spominjanje imena.

1.2. Zemljopisni položaj

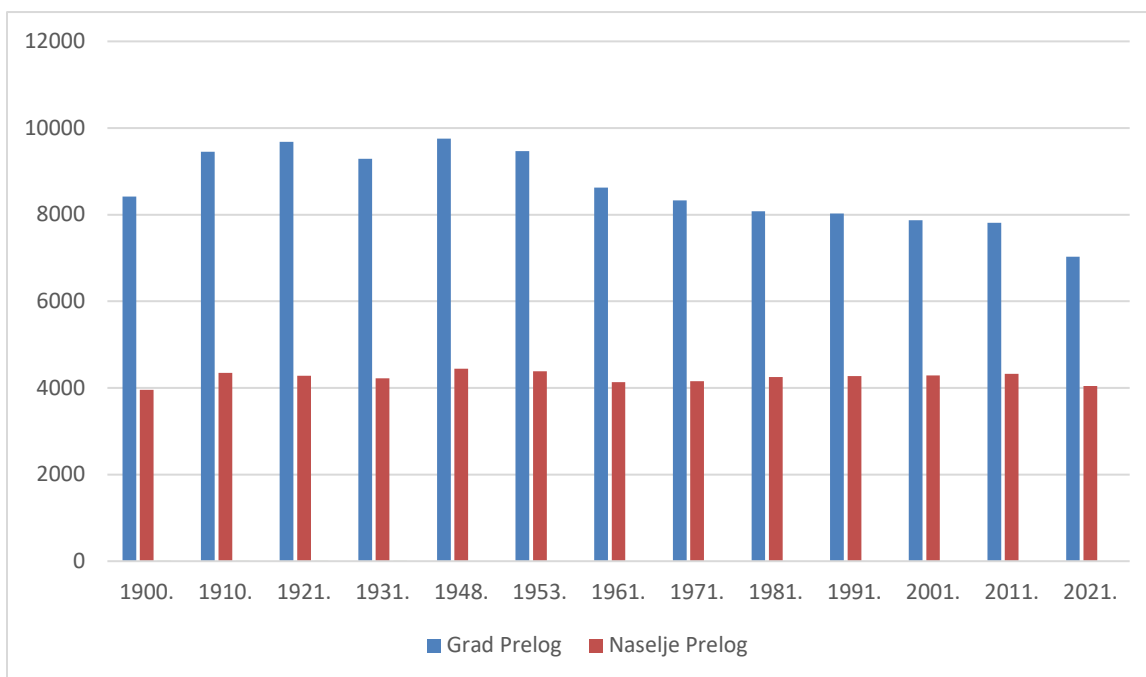
Prelog je grad na samom sjeveru Hrvatske i jedan je od tri grada u Međimurskoj županiji. Nalazi se uz lijevu obalu rijeke Drave i drugi je najveći grad u Međimurju. Sastoji se od osam naselja. Njegov zemljopisni položaj čini ga iznimno atraktivnim turističkim odredištem u regiji. Grad je smješten na vrlo prometnom mjestu, blizu velikih gradova, što znači da gotovo svi strain putnici moraju proći kroz Prelog. To je izuzetno povoljno za turizam i gospodarstvo grada.

Slika 1. Položaj Preloga u Međimurskoj županiji, (izvor: web stranice Grada Preloga)

1.3. Demografske značajke

Prema popisu stanovništva iz 1991. Prelog je, tada još kao općina, imao 8024 stanovnika sa priključnim naseljima. Sam Prelog imao je tada 4274 stanovnika. Gradom je postao u veljači 1997.godine. Najnoviji popis stanovništva, onaj iz 2021. pokazuje nam da nažalost broj stanovnika u Prelogu pada. Danas u samom gradu Prelogu ima 4042 stanovnika.

Graf 1. Kretanje broja stanovnika od 1900. do 2021. u gradu Prelogu i naselju Prelog. (izvor: Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske)

1.4. *Gospodarstvo*

Posljednjih nekoliko godina, grad Prelog doživljava intenzivan razvoj gospodarstva. U gradu postoje dvije poduzetničke zone, a to su “Industrijska zona Prelog Istok” i “Gospodarska zona Prelog Sjever”. Prelog je poznat po raznolikom gospodarstvu te se tu nalaze prerađivačka industrija (neke od poznatijih tvornica su “Hespo” i “Paul Green”), proizvodna industrija (tvrtka Šestan-Busch poznata je diljem Europe) kao i mnoge druge. Uz navedeno, Prelog postaje sve poznatije turističko odredište zbog svoje blizine rijeke Drave i raznim sportsko-rekreativnim sadržajima koji se tamo organiziraju. Samim razvojem turizma sve se više razvija i ugostiteljstvo grada Preloga. Ranijih godina, većina žitelja Preloga bavila se poljoprivredom, no danas je situacija drugačija. Iako poljoprivreda nije zamrla, ipak sve je veći broj malih i srednjih poduzetnika, koji se bave raznim djelatnostima, od obrtništva, preko trgovina do informacijsko-komunikacijskih djelatnosti.

Slika 2. "Industrijska zona Prelog Istok"

2. Školstvo

2.1. Srednja škola Prelog

Srednja škola Prelog osnovana je školske godine 1998./1999. te je tada osposobljavala učenike za smjerove ekonomista, konobara, kuhara, pekara i mesara. Trenutno školu pohađa preko 480 učenika, koji osim prijašnjih programa, sada mogu izabrati između smjera turističko-hotelijskog komercijalista, programa gimnazije, programa za pivara te programa pomoćnog kuhara slastičara.

2.2. Osnovna škola Prelog

Prelog ima jednu osnovnu školu, čija se nastava odvija u zgradi površine 2700m² koja je otvorena školske godine 1998./1999. Osnovnu školu pohađa preko 400 učenika raspoređenih u preko 20 razrednih odjela. Ova škola ponosi se zlatnim statusom kojeg je osigurala uključanjem u međunarodni Eko projekt "Lijepa naša". Iza škole nalazi se sportski park koji uključuje travnato nogometno igralište, kružnu atletsku stazu, asfaltirano igralište za brojne sportove te skakalište za skok u dalj i bacalište za bacanje kugle. Zbog svoje funkcionalnosti, nastavu na ovom igralištu provode i učenici Srednje škole Prelog.

2.3. Dječji vrtić Fijolica

Zabavište, kako se nekad zvao dječji vrtić, u Prelogu je otvoreno davne 1898. godine, no iz mnogih različitih razloga, nekoliko se puta zatvaralo pa opet otvaralo sve do 1953. godine od kada radi bez prekida. Od te godine, pa do 1998. bio je u sklopu škole i tek tada postaje samostalan. Vrtić Fijolica je gradski vrtić te se sastoji od deset odgojno obrazovnih skupina, plus još tri u Draškovcu i jedna u Cirkovljanu. 2019. godine završen je projekt “Rekonstrukcija i dogradnja dječjeg vrtića u Prelogu” kojim je vrtić u potpunosti obnovljen, podignut je kat te se dobio prostor za nekoliko novih soba.

Slika 3. Dječji vrtić Fijolica prije rekonstrukcije (izvor: web stranice grada Preloga)

Slika 4. Dječji vrtić Fijolica nakon rekonstrukcije (izvor: web stranice grada Preloga)

2.4. Dječji vrtić “Vesela loptica”

Ovaj dječji vrtić najmlađa je odgojno-obrazovna ustanova te vrste u Prelogu te je u privatnom vlasništvu. Otvoren je 2017. godine te ima kapacitet za 80 djece. U vrtiću se besplatno provode program plivanja i program engleskoj jezika, a uz to vrtić ima i veliku sportsku dvoranu.

3. Kultura

3.1. Crkva sv. Jakoba

Župna crkva u Prelogu izgrađena je 1761.godine te slovi kao najvrijedniji kulturno-povijesni spomenik Preloga te je jedina barokna crkva u sjevernoj Hrvatskoj koja je nadsvođena križnobačvastim svodom plitkih kupola. Posljednih 15 godina, crkva se obnavlja iznutra i izvana, a puno se radi i na uređenju okoliša oko crkve. Tako su, prilikom jednog većeg uređenja okoliša, radnici otkrili ostatke kružne kule iz 14. stoljeća.

3.2. Muzej Croata insulanus grada Preloga

U Prelogu je 2013.godine otvoren prvi muzej, muzej Croata insulanus. Muzej ima stalnu postavu naziva “Naivna umjetnost – hrvatski ponos”, a to je donatorska zbirka prof.dr.sc. Matije Berljaka što znači da se u muzeju mogu vidjeti reprezentativna djela pionira naivne umjetnosti. Najveći broj tih djela pripada Ivanu Lackoviću Croati. Osim stalnog postava, povremeno se

mogu vidjeti i privremene izložbe pa se tako od 29. lipnja može vidjeti izložba “Priče s klupice”, no iako je ova izložba dio muzeja, ona će biti izložena na preloškoj Marini.

3.3. Knjižnica i čitaonica grada Preloga

Preloška knjižnica osnovana je 1903.godine u sklopu pučke škole te se uz povremene prekide održala do danas. 2013. godina bila je vrlo važna za knjižnicu jer se preselila u novi proctor, koji je moderno opremljen, ali najbitnije u svezi novog prostora je da je sada dostupan svim kategorijama korisnika. 2017. godina će preloškoj knjižnici također uvijek ostati u sjećanju jer ju je te godine Hrvatsko knjižničarsko društvo proglasilo Knjižnicom godine. Osim samog posuđivanja knjiga, u knjižnici se provode brojni zabavni i edukativni program kako za djecu tako i za odrasle i starije građane.

3.4. Nautički turizam

Nautički turizam u Prelogu veže se uz prostor Marine Prelog u kojem osim same tvrtke s ugostiteljskim objektom, djeluju i udruge Nautički klub Labud, Športsko ribolovno društvo Glavica te Zmajarski klub Rode Prelog koje svojim radom doprinose raznolikosti turističke ponude grada. Za vrijeme sunčanih vikenda, prostor sportsko-rekreacijskog centra Marine Prelog bude krcat zaljubljenika u prirodu, rekreativaca i nautičara iz Prelog ai okolice.

3.5. Manifestacije i događaji

Prelog je grad u kojem se događaju brojne manifestacije, a neke od njih privlače turiste iz cijele Hrvatske kao i susjednih država. Na početku godine tradicionalno se održava Priločki Fašnjak u kojem sudjeluje većina udruga iz Preloga, kao i oba vrtića. Tada se optužuje “fašnika” za sve nedaće koje su snašle Prelog protekle godine. Vrlo je poznati i Sajam cvijeća koji se održava već 23. godinu za redom, a tamo se mogu vidjeti brojni izlagači, ne samo iz Preloga nego i šire okolice. Također, Sajam cvijeća ima i bogat kulturno-zabavni program. Najmlađi festival, ali zasigurno najpopularniji je Festival balona na vrući zrak na koji dolaze ekipe balonaša sa raznih strana svijeta, od Brazila, preko Velike Britanije do Poljske. Ovaj festival privlači turiste iz cijele Hrvatske i okolice, a brojčano je to desetak tisuća turista. Od tradicionalnih sportskih događanja, poznata je Prvomajska biciklijada koja prolazi kroz sva mjesta grada Preloga, zatim utrka automobilima “Fletni i stekli”, Dani dravske ribe koji se održavaju na prostoru Marine Prelog, a na kojem se natječu ribiči iz Prelog ai okolice, i na kraju tu je i Divlji triatlon na kojem mnogi rekreativci pokazuju kondiciju, snagu i izdržljivost.

4. Legenda o pesjaneku

Legenda o Pesjaneku veže se uz rijeku Dravu u Prelogu, a nije previše poznata među djecom, ali zato je svaki stariji građanin Preloga zna. To je legenda koje nigdje nema u pisanom obliku već se prenosi usmenom predajom. Evo kako je gospodin Franjo Žeželj Mustak opisao Pesjaneka: „Priča je od prije Prvog svjetskog rata. Najveći strah za djecu bio je Pesjanek, drovsko čudovište z janim jokom na čeli. Žoto lice kak dve polovice zrele tikve. Na glovi losi zeleni kak hmelj. Prsti dogi kak vrbovo protje, stopala žoblja. Duž hrpta peraja s krotkim gušterovim repom. Dlakava prsa kak konjska griva. Veljko črevo, a med nogomi zlo kak općinskom biku. Dok zvode dojdeju vun zarožđiju kaj s hiže curidu črepi. Krodeju decu, zagotiju i neseju prfčit na meljinski lanec...“

Zahvaljujući Knjižnici grada Preloga i Društvu naša djeca Prelog, ova legenda postaje sve poznatija i današnjoj djeci. Naime, oni organiziraju razne događaje čija tema je upravo Pesjanek, a upravo takav jedan događaj je „Legendra, festival mitova i legendi dravskog kraja“. Osim toga, od strane ravnateljice preloške knjižnice, izdana je slikovnica „Pesjanek te gleda“ koja je ujedno prva preloška baštinska slikovnica. Uz to, Prelog ima i maskotu Pesjaneka koja je djeci vrlo primamljiva.

Slika 5. Maskota Pesjaneka

5. Kak je negda bilo

Opće je poznata stvar da se današnje djetinjstvo uvelike razlikuje od djetinjstva naših baka i djedova, a o tome kakvo je djetinjstvo bilo nekad u Prelogu kroz intervju ispričale su dvije starije mještanke Preloga.

Ja: “Ispričajte nam baka kak ste se vi negda dok ste bili mali igrali.”

Baka Ljubica: “Nesmo meli nikve igračke, nesmo meli mogućnosti. Sestra mje delala lutkice z onim štapićima.”

Ja: “Kujko je sestra starija od vas?”

Baka Ljubica: “Ona je deset godina starije od mene. Ona mje te krpene lutkice delala. Zela je jano boticu, glovu je napunila s krpicama kaj smo meli i unda to nekak zašila, nogice prek, to se sprevezala i to sam jo mela takve bebice, s tem sam se igrala. Unda smo čičke broli, s tem smo delali namještaja, slagali, oblačili. “

Teta Andrijana: “V krožnjaku smo se igrali s tem.”

Baka Ljubica: “Unda smo ti kuhale, crvena paprika nam je bil črleni cigel, a posodice smo ti meli tak od konzervi i mami s kuhnje kaj je ostal otpad. Unda smo se skrivoče igrali, veljko dvorište je bilo, skup sosedima. Unda brat mje bil šest let stareši, to su se rate, streljali.”

Teta Andrijana: “Uglavnom su bile društvene igre jer nas ga bilo puno dece, za razliku od ve, dece je manje. Mi smo se igrali v parku skrivoča i igrali smo se v storoj školi na dvoru.”

Ja: “De je bila stora škola?”

Teta Andrijana: “Ono tam de je socijalno ve. Tam se četiri godine išlo v školo. Mi smo se tu punu igrali i igrali smo se svakakve igre. Skrivoči su nam bili glavni, unda gumi gum ii to je bilo broj jedan pre curama.”

Baka Ljubica: “I školice smo se igrali, ono ka smo crtali s kredom kvadratiće s brojem.”

Teta Andrijana: “Je to je i denes ostalo, gumi gumi je nažalost ne ostalo. Još smo se i činkali.”

Ja: “Kak je to išlo?”

Teta Andrijana: “Crtu si si napraj na zemlji i unda si mel te železne novčeke i hital si ih. Ko je bil bliže crti, kujko pot sib il bliže crti, tak si si pobral se peneze. Unda smo se igrali Došla majka s kolodvora.

Ja: “A kak to ide?”

Teta Andrijana: “Došla majka s kolodvora di-ja-di-ja-de, ne znam točno teksta.”

Baka Ljubica: “Čekaj mort se jo zmislim. Deca se držidu za ruke i stoje, a jedno dijete je majka i ona krene prema njima i popevlje “došla majka s kolodvora di-ja-di-ja-de” i unda se ona vraća prema iza a deca idu prema njoj i popevljeju “što će majka s kolodvora di-ja-di-ja-de”. Unda pok majka odgovara “traži jednu kćerku/jednog sina”, unda deca “a što će on biti?” i unda majka veli “on će biti kuhar/trgovac/učitelj...” to ona soma nekaj zmisli pa si zbere jano dete i popevljeju na kraju “uzela je djevojčicu/dječaka di-ja-di-ja-de” i one se skupa primeju i igra ide ispočetka tak dugo dok se si ne zredaju i zodnji koji ostane je majka s kolodvora i pok ide igra ispočetka. To su deca joko mela rada. “

Ja: “A televizore ste meli, ste gledali?”

Baka Ljubica: Jo sam bila v srednji školi, znači negdi 17 let sam bila stara ka je baka kupila televizora.”

Ja: “Znači čisto djetinjstvo bez televizora...”

Baka Ljubica: “Baš tak, bez televizora, bez telefona. Čista je drugač bilo. Pa neje to negda bilo da se moraš najaviti nekome dok ideš. Jo sam recimo išla k Snježani, sela sam sin a beciklin, dišla k njoj, nega je bilo doma pak joj je mama rekla poslje da sam ju iskala i unda bi ona pok k meni došla. Čist normalno smo tak funkcionirali. Negda su vulice pune dece bile. Dečki su nogometa igrali. Po zimi je bilo snega puno, to obavezno su bile sonjke. Deda nam ih je napravil, drvene male, ka smo se pokleknuli gore i tak se spuščali. Unda smo se hodali na grabu tu de je ve Jurčec šklizat.”

Teta Andrijana: “I na Drovo smo se hodali šklizat. Baš nam je bilo lepo.”

Ja: “A po ljeti ste se išli kam kupat?”

Baka Ljubica: “Na Drovo, obavezno na Drovo.”

Ja: “De se kupalo na Drovi?”

Teta Andrijana: “Tu de tje ve most on prema Ludbregu, tu tje bila glavna plaža. Te most je negda bil drveni, a od njega prema gore je voda bila dvo-tri kilometre do koljena. I tu smo se saki den kupali, bilo nas ga jeno petnojst.”

Baka Ljubica: „Bilo je jako puno pješćanih plaži, mi smo se zakopali. Drova je tak bila bistra ka si nutri i kamenje videl.“

Teta Andrijana: „Negda je Drova bila tu tijam de je škola osnovna ve.“

Baka Ljubica: „Joj a kujko put su nam krave odjeću pojele.“

Teta Andrijana: „Stvarno, jampot sam se kupala, dojdem vun i vidim krava moju kiklju žvače. Od unda imam fobiju od kravi. Dok je ona žvakala, a mi somi mali, to je bilo strašno.“

Ja: „A u vrtić ste išli?“

Baka Ljubica: „Jo sam išla. Jo sam ti išla u vrtić tam de je ve „Mets““. Na terasi smo se joko puno igrali, meli smo bicikleke na terasi, meli smo kak romo ka smo glumili, lutkice su nam isto tete šivale.“

Ja: „A je puno dece v to vreme išlo u vrtić?“

Baka Ljubica: „Bilo ih je dosta, ali unda je to samo jana grupa bila.“

Teta Anrijana: „Negda smo si bili bolje povezani nego ve deca. V parku smo se nalazili.“

Baka Ljubica: „Je al su se negda dečki mlotili vulica protiv vulice. To su bile kak bande.“

Teta Andrijana: „A puno smo se kružnjakima igrali s kuruzom i s mišima isto tak.“

Ja: „Kaj ne ga unda bilo stroha za bolesti i to?“

Baka Ljubica: „Ma kakvi, ne ga toga bilo.“ (Neplanirano ulazi deda Dragi u prostoriju) „Deda dej ti malo poveč kak ste se igrali vu Vučonovci negda“

Deda Dragi: „Krali smo se živo po vrtu, vočke se kaj je bilo. Makar je još ne bilo zrelo mi smo to obrstili. Vjutro v 5 ustajanje, krave, štale i na streljanu. Bosi smo bili, on proh fini de su kola išla to je tak peklo, a unda trnje to smo se gazili. A poslije, se si trdo mel na petama kak džon. Navečer, to su ljudi sedeli stori pred hižama na klupicama i unda ga bilo dece kujko očeš. A tu de je ve „Fegac“ tu su bile grabe i tu smo čone, deske one smo fkrali, čona sklepali i dišli smo dvo metra po grabi po vodi i sam smo potonuli. Plivali smo vun i unda smo pok dobili s bičom, jer kaj deske smo fkrali, znoš kaj je to negda bilo. Ali su delala deca. Nema tu mrdanja, komaj su hodala deca već su meli kaj za delati, ako nikaj drugo po gruntu su piceke naganjali.“

Teta Andrijana: „Sve u svemu negda su se veće psine delale nego ve.“

Ja: „Ali čini mi se kujko god da ste i puno delali da vam je djetinjstvo bilo jako lepo.“

Baka Ljubica: „Bilo je predivno, stvarno, nikaj ne bi menjala.“

6. Leksik mjesnog govora Preloga

Ajmprem m. zaprška * Prvo tre ajmprema speči, pa se unda tek dene kromper nuter.

Angelek m. anđeo * Navek se pre nek peš spot pomoli angeleku čuvaru kaj bo te čuval.

Bandisti m. puhački orkestar * Bandisti idu selom i igraju zornicu, mort dojde i Žiga međimurski.

Bedoriti se nesvrš. rugati se * Naj se bedoriti kaj on nezna računati kak i ti, pokoži mu kak se to dela.

Biksati nesvrš. Glancati * Poslje bum si išel biksat bakandže, kaj bum si mel kaj buti za posel.

Bnoreti svrš. Poludjeti * Em je to Mara čistam bnorela, celo večer Tončija zaljukova.

Bograč m. gulaš * Kak bom se napokal bograča z divljači, glje ga kaj se niše tam v kotliču, kaj da me provocera.

Boltica f. sjekira * Deni bolticu tam di si je našel v drvarnici, kaj je namo pak iskali.

Bota f. štap * Dej mi to botu, bum ju dela sim kaj mi paradajze drži.

Brisoč f. ručnik * Donesi mi brisoča sim, ojt so si joko mokri.

Cirkva f. crkva * Na cirkvi je vura dvanaest odtokla, po selji se roštonji s tanjerima.

Cpodnjica f. podskunja * Za svate sam si v ljeti oblekla cpodnjicu, pa mi je bilo joko vroče.

Cug m. vlak * V stranjski svet cug ljude tpelja, nabode več krize.

Cukati nesvrš. Vući * Naj mi tak cukati, so dreva bodo nam scurela dolji.

Cvetje n. cvijeće * Denes svetomarsko cirkvo tre pohoditi, s cvetjem je okinčena i ljepo je vu nji biti.

Cvirki m. čvarci * Najlepše je posle kolinja, cvirke delati i jesti.

Cvrtje n. kajana * Tak lepo diši z šporeta to cvrtje, deni i ljuka malo nuter.

Čerešnja f. trešnja * Počini si tam na oni klopici pod čerešnjom, tam ti je hlod.

Čislo n. krunica * Donesla sam ti čislo z Međugorja, ve se moreš saki den moljiti.

Čmela f. pčela * Čmela me je fpičila i ve mi je mama dela gore noža, kaj mi prejde.

Čon m. čamac * Ivek se pelja z čonom po Drovi i lovi kedere za večerjo.

Čvopljati nesvrš. kapati * Z drevi čvoplje,a ja se žurim v školo kaj bom brže v toplom.

Deždek m. kišica * Od jutra pomalji deždek curi, pa nas na polje ne pusti.

Drobni prid. sitni * Povečalom tre čitati ono na deklaracijam kaj proizvođači očeju skriti pak napišu jako drobno.

Droptinje n. mrvice * Na stolo je ostalo drotinje od kruha, dej to počisti za seбом i hiti vun ftičicama.

Diti svrš. otići * Puno je ljudi dišlo z Svete Marije vo vekša mesta, grode ilji v tuđinu.

Đeđeran prid. vrckav, prpošan * Ta puca je sa neka đeđerana kaj dete malo, taman za te.

Falačec m. mali dio * Dej mi dreži falačec koloča, kaj probam kaj si to spekla.

Farcajg m.upaljač * Denes si celi den nesam mogel zapalit cigaretljina jer si nesam zel sobom farcajga.

Fkaniti svrš. prevariti * Nigdar nesem fkanil svojo puco, jer jo joko imam rad.

Fkrosti svrš. ukrasti * Ciganica Mara neje nigdar nikaj fkrola, saka ji je hiža soma nekaj dola.

Fljeten prid. brz * Tak smo fljetno pojeli koloče, kaj so nam ostali od svati.

Ftičica f. mala ptica * Mala ftičica ruži po glajži i čoka droptinje, glodna je kak i jo.

Ganjm m. hodnik * Ak su negda svati bili po zimi onda se spraznil ganjm i tu se složil stol.

Gibanica sirom f. slojevita pita sa sirom * Pri mojčici me navek čoka pun tegljec friške gibanice sirom.

Gospodin m. svećenik * Denes bode došel gospodin svetit hižu, tre se biti lepo i čisto.

Grošec m. grašak * Med tim stezami je prošlo leto rosel grošec i ljuk, ovo ljetu ga ne.

Grunt m. dvorište * Ciganica Mara je po seli prositi hodila, večpot i z grunta stirana bila jer

so je žene malo z rende melje.

Gunj m. deka * Zimi je f noči friško, zemi si dvo gunja kaj se ne zmrzneš.

Hititi svrš. baciti * Da bi mogel dalje iti, pamti samo ljepe dneve, one pak grde zose hiti.

Hiža f. kuća * Vuni je joko zima, a po celjem selji je megla i hiže je skorom ne videti.

Hmreti svrš. umrijeti * Tak si me zbesila snočka, kaj sam skoro hmrla.

Hrbet m. leđa * Japica so obrezalji gorice, a vehije bom jo posprajli jer se nemro prignoti, hrbet ih bolji.

Hrmok m. budala * Delaš kak hrmok, a penez je navek malo.

Hruška f. kruška * Ako očes koju jabuku ili hrušku dobiti, moraš ljepo prositi.

Hud prid. zao * Nešča huda reč kak pljuska zaboli.

Icek m. tele * Kre slame iceki su zaspoli i nekaj grdo senjaju.

Jalan prid. zavidan * Vu vrčoko mi f koto rosto tak ljepe rože, si sosedi vu vulici so jalni na me.

Jemati nesvrš. uzimati * Naj si još jemati vun z ormora stvori za leto, još bode grdo vreme.

Jembrela f. kišobran * Sigorno bo dežd curel, glje gori oblake, jo nemam jembrelo pa moram fljetno dimo iti.

Joko n. oko * Dok denešnji mlađariji povedate kak je negda bilo ak vas opče posljušajo, jedni prebročaju z jočmi dok drugi samo zbelni gljedido.

Jomrati nesvrš. gundati * Slovi jomra celo vreme, sosedi ga nemreju več posljušali.

Jorek m. graba * Dok deš dimo, pazi kaj naboš pal v jorek ojt kraj lese.

Kača f. zmija * Dok sem se vozil z bicikljinom prema dobravskom mostu videl sem veljko kačo na poto.

Kefica f. četkica * Zbudil sem se, brzo opral zobe keficom i hmil se.

Kmica f. mrak * F kmici si premišljovam, de je z Jožom ve moja puca.

Kobelor m. novčanik * Kobelor mi je opal dolji na jen kup snega, tam bljizu Štefove hiže.

Kufica f. čaša * Mojča navek donese tenjere, koloče, kufice na stol za vreme obeda.

Lagev m. bačva * Kad si rekel da buš natočil vina v flaše onda to i napraj, kaj spraznimo lagev tam dolji.

Lasi m. kosa * Naj si tak rudati lasi, zglediš kaj nekva ofca.

Luft m. zrak * Odi vun i zemi si lufta sav si poplavel, još boš se tu zrušil.

Ljefki prid. laki * Na ti se ljefko samom snojti ojt f veljkom grodo.

Melja f. brašno * Išla žena v meljin nesla vreće, kaj bo mela meljo za orehnjoču.

Meša f. misa * Sako nedeljo idemo k meši i f cirkvi moljimo Boga, kaj nam bo bolje v životu.

Momica f. vrtoglavica * Sosedu Franca je komaj k nam došla, vupire se v boto, a v glovi ji je momica.

Mosikati nesvrš. sijevati * Vreme se zna najemput skoburiti pa veter spuhne i počne grmeti i mosikati se.

Nevesta f. šogorica * Nevesta je rekla da na živela ojt v hiži di smo mi si, neg oče iti v Mihaljevce.

Nojže f. tavan * Na nojže dneši so to storo robo kaj već naš nosil ovo ljetu, kaj ojt dolji na smetalu.

Obed m. ručak * K Mirkiju smo pozvani na obed, rekli so da bode temfani picek.

Oblok m. prozor * Sonce se mom vjutro vupre v oblok moje hiže i zbudi me.

Očolje f. naočale * Tak veljike očolje imaš, kaj ti to tre, ne zglediš lepo.

Oprava f. odjeća * Videti je i po opravi da so ne nekvi bogatuni neg obični poljari.

Peljati se nesvrš. voziti se * Pomalji se peljaj, kaj naš zletela z pota.

Pijac m. tržnica * I v leti i v zimi sreda vjutro je vreme za pijac.

Pisan prid. šaren * Pisanice so si puce delje v pisane ropčeke, pok so se onda jena z drugom sestri.

Plavati nesvrš. plivati * Kak si se tak dobro navčila plavati, kaj da si se rodila na morju.

Pocoljica čipkasta kapa * Mojčica mi je dela na glovo svojo pocoljicu, kaj bom mela z nošnjom na KUD-u.

Pospominati se svrš. popričati * Gužva je v zadrogi i tre dogo čakati, ali bor se ljudi malo pospominaju.

Prejti svrš. proći * Vure brzo ido, v školji nove brige dedo i predo.

Pripetiti se svrš. dogoditi se * Po poto se zidem z pajdašicami, pak se malo pospominamo jer saki den se nekaj novoga pripeti.

Protuletuje n. proljeće * Na protuletuje, čim se vreme malo stopi, ide se na senokoše drva seč.

Prusljek m. prsluk * Kupila sam si prusljeka prošli tjeden na Mađariji i dobro sem prešla.

Pucka f. mlada djevojka * Vidiš kak je to pucka dobra, nikaj na bez pitanja zela na gruntu ilji vrtu.

Rasove f. vile * Se od negda kak su koci i porma, rasove i drvena kola, vrede več nek si denešnji kompjuteri i mobitelji.

Rasprestrati svrš. raširiti * Zemi si rasove z kleti i dojdi nam pomoći rasprestrati gnoja po zemlji.

Reh m. orah * Mraz je pofuril sve rehe na naši zemlji.

Robec m. marama * Mojčica ima črni robec na glovi i v stolcu tam v kotu sedi.

Roštonjiti nesvrš. bučiti * Kaj tak roštonjiš z tem rajnglama, nemrem si na miru počivati.

Skosman prid. raščupan * Zbudila sem se, so sem skosmana i kermežljiva.

Skula f. krasta * Kakvu sem si skulu naprajla, ki Bog sam si išla dirati to na kolenu.

Škatulja f. kutija * Posprajli smo store stvori v škatulje i dnesli jih na nojže.

Škrljok m. šešir * Tožen sem joko, novoga škrljoka sem zgubil.

Šnajder m. krojač * Negda su v seli bilji jako na ceni meštri i to posebno šnajderi.

Špengljer m. limar * Tu i tam se denes nojde šteri zidor, špengljer, cimerman i molar.

Špigelj m. ogledalo * Poglej se v špigelj, sav si zamusikan.

Špot m. sramota * Em je to špot i sramota kaj se Jona kolji Đure mota, ako se tomo na kraj na stalo, celo bo selo zato znalo.

Štacun m. dućan * Žurim se posponi v štacun, jer bo i v školo tre iti.

Štimati se nesvrš. praviti se * Po poto do škole Jožek veselo kljima, z novem bicikljinom se jako štima.

Štokerljin m. stolac * Sedni si sim na štokerljin, kaj naš ve tu stola.

Štonfa f. čarapa * Navek zgubim jenu štonfu, ve morem i ovu drugu hititi v smetje.

Šuder m. šljunak * Šudra sam snočka dopeljal kaj bom si složil kaj sam odnavek štel.

Trček m. panj * Sedni si ojt na trček, spiljili smo storog trnosljeka i složilji za sedeti.

Truden prid. umoran * Međimorec je odnavek bil težok provi, poglavito dok je spiral zloto pre Drovi pa se truden v krevet navečer legel.

Turenj m. toranj * Stiha, rano vjutro na turnjo zvon zvoni.

Vanjkuš m. jastuk * Volim spati na trdem vanjkušu kaj mi je glova visoko gori, inače me glova vjutro bolji.

* Vehije n. granje * Vehije se skuti, f snope poveže, na kola nameće i dimo tpelja.

* Vnuk m. unuk * Stareši se teše da neke stvari nadu još dogo magadili, njihove sveče dogorevaju, alji se brigaju kaj budu njiva deca i vnuki.

Vogel m. ugao * Najdemo se tam na voglu pa pemo na pijaču f krčmu.

Vročtvo n. lijek * Strina Slava so pre doktoru bilji, mama jim je krive nalaze donesla pak so tuđe vročtvo spilji i ve morajo nazoj iti.

Vuljica f. ulica * Noč je dišeča, a vuljica spi dok mene čez otprti oblok, mesec gleda.

Vužgati svrš. upaliti * Dve su pajdašice štelje traktora vužgati, alji su ključe ne melje pa su si premisljile da to ipak ne bi smelje.

Zajica f. zečica * Zajica bo pok mela zajčke, moglji bomo se igrati z njimi po cele dneve.

Zajtrek m. doručak * Znote kak se velji, zajtrek je najvažneši obrok v denu.

Zbiti se svrš. potući se * Edijev malji se snočka zbil s Vidovčanom kaj mu je pucu obljetal.

Ziti se svrš. naći se * Lepo se z pajdoši ziti i pospominati, kak je bilo negda dok smo bili mlodi.

Zlevanka f. tanki kolač * Dok sem se popolne zbudil, na stolu me čakala topla kuruzna zlevanka s rehima.

Zobače f. grablje * Jona je zela zobače i dišla z njimi v pormo, pok bode venodjala seno.

Zriftati se svrš. srediti se * Treba se vjutro zriftati za pijac, nakupovati grincajga, lampaše, opravo, cipelje, cvetje i spiti si kovo v Kocki ili Mangiju.

Žganica m. rakija * Japica si sako jutro spiye jenu žganicu, kaj ga zbudi.

Žibek m. mala guska * Vločila sam malog žibeka tam nutri z pevčekima, ve bum ga dnesla mami.

Žočonjek m. žutanjak * Spekla sam ti žočonjek z špekom, oj sim kaj se naješ pa peš dalje delat.

Žofki prid. Gorki * Jaj si ga mej, kaj je to žofko, deni nuter cukora.

Zaključak

Završni rad „Leksik mjesnog govora Preloga“ obuhvatio je dokumentiranje specifičnog leksika ovog malog, ali značajnog grada na sjeveru Hrvatske. Kroz prikupljanje i analizu riječi koje se koriste u svakodnevnom životu stanovnika Preloga, rad nije samo sačuvao dijalektalne izraze, već je također ponudio i vrijedan uvid u kulturološki i povijesni kontekst zajednice.

Glavni cilj rada bila je dokumentacija leksika, odnosno prikupiti oko 150 riječi iz preloškog govora, označiti vrstu riječi, rod za imenice, te navesti značenje i primjer upotrebe. Osim toga, cilj je bio i istražiti povijest Preloga, njegove znamenitosti i zanimljivosti, te geografski položaj i demografske značajke. Zadnji, ali ne manje bitan cilj ovog rada bio je očuvanje kulturne baštine, to jest poticanje svijesti o važnosti očuvanja mjesnog govora, posebno među djecom i mladima koji sve više koriste standardni jezik i internetski sleng.

Kroz rad mogu se uvidjeti nekoliko ključnih točaka a prva od njih je promjena u jeziku. Preloški govor, kao i mnogi drugi mjesni govori, postupno se gubi zbog utjecaja standardnog jezika, doseljenika i digitalnog svijeta. Mladi ljudi i djeca sve manje prepoznaju stare riječi i izraze. Druga ključna točka odnosi se na kulturnu vrijednost jer je mjesni govor dio kulturnog identiteta Preloga. Svaka riječ i fraza nosi sa sobom dio povijesti, tradicije i načina života koji je oblikovao ovaj grad kroz stoljeća. Edukativni potencijal je posljednja ključna točka jer dokumentiranje i proučavanje lokalnog govora može imati edukativnu vrijednost, ne samo za lingviste i povjesničare, nego i za lokalnu zajednicu, škole i buduće generacije.

Uz navedeno, rad naglašava važnost uključivanja lokalne zajednice u očuvanje svog jezičnog i kulturnog nasljeđa. Intervju sa starijim mještanima pružio je osobne priče i sjećanja koja su obogatila razumijevanje preloškog govora i života nekada. Takvi napori mogu inspirirati druge da prepoznaju i cijene vrijednost svog dijalekta i kulturne baštine.

Na kraju, ovaj rad predstavlja mali, ali značajan korak u očuvanju preloškog govora. Nada je da će služiti kao inspiracija za daljnja istraživanja i inicijative koje će pomoći u očuvanju ovog dragocjenog dijela hrvatske jezične baštine. Prelog je grad s bogatom poviješću i živopisnim govorom koji zaslužuje biti sačuvan za buduće generacije.

Literatura

Dječji vrtić Fijolica. Naši objekti. Preuzeto 20.06.2024. s adrese <https://www.djecjivrticfijolica.hr/index.php/about-us/nasi-objekti>

Dječji vrtić Fijolica. O nama. Preuzeto 20.06.2024. s adrese <https://www.djecjivrticfijolica.hr/index.php/about-us>

Dječji vrtić Vesela loptica. Dobro došli u Veselu lopticu. Preuzeto 20.06.2024. s adrese <https://www.loptica.eu/o-nama>

Grad Prelog. Dječji vrtić Fijolica. Preuzeto 19.06.2024. s adrese <https://www.prelog.hr/djelatnosti/odgoj-i-obrazovanje/djecji-vrtic-fijolica/a805>

Grad Prelog. Fašnik u Prelogu. Preuzeto s adrese 20.06.2024. <https://www.prelog.hr/fasnik-u-prelogu/a2764>

Grad Prelog. Festival balona na vrući zrak Prelog 2023.godine. Preuzeto s adrese 20.06.2024. <https://www.prelog.hr/dogadanja-u-gradu/najave/festival-balona-na-vruczi-zrak-prelog-2023-godine/a8126>

Grad Prelog. LegenDra, festival mitova i legendi dravskog kraja. Službene stranice grada Preloga. Preuzeto 19.06.2024. s adrese <https://www.prelog.hr/legendra-festival-mitova-i-legendi-dravskog-kraja/a4901>

Grad Prelog. O Prelogu. Preuzeto 19.06.2024. s adrese <https://www.prelog.hr/o-prelogu/a2237>

Grad Prelog. Osnovna škola Prelog. Preuzeto 19.06.2024. s adrese <https://www.prelog.hr/osnovna-skola-prelog/a810>

Grad Prelog. Župa Prelog. Preuzeto 19.06.2024. s adrese <https://www.prelog.hr/zupa-prelog/a852>

Knjižnica i čitaonica grada Preloga. Povijest. Preuzeto 20.06.2024. s adrese <http://knjiznice.nsk.hr/prelog/o-nama/>

Muzej Croata Insulanus Grada Preloga. Izložba Priče s klupice. Preuzeto 20.06.2024. s adrese <https://muzej-croata-insulanus.hr/2024/06/21/izlozbe-price-s-klupice/>

Muzej Croata Insulanus grada Preloga. Stalni postav muzeja Croata Insulanus grada Preloga. Preuzeto 20.06. 2024. s adrese <https://muzej-croata-insulanus.hr/stalni-postav-muzeja-croata-insulanus-grada-preloga/>

Srednja škola Prelog. O nama. Preuzeto 19.06.2024. s adrese: <http://ss-prelog.skole.hr/skola/povijest>

Turistička zajednica grada Preloga. Sportsko-rekreacijska zona „Marina Prelog“. Preuzeto s adrese 19.06.2024. <https://prelog.smart-tourist.hr/hr/marina-prelog/>

Udruga gradova Republike Hrvatske. Prelog-razvoj gospodarskih zona. Preuzeto 19.06.2024. s adrese <https://www.udruga-gradova.hr/impuls/prelog-razvoj-gospodarskih-zona/>